

פרשת תצווה
יהודה ראק

ב. הקמת המשכן כהגשמת יעוד עם
ישראל

לשון התורה בפרשיית קרבן התמיד הוא:

(לח) וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה
שָׁנִים לְיוֹם תָּמִיד:

(לט) אֵת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ
הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים:

(מ) וְעֶשְׂרֹן סֹלֶת בְּלוּל בְּשֶׁמֶן כְּתִית רְבַע הַהֵינִן וְנִסְךְ
רְבִיעֵת הַהֵינִן יַיִן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד:

(מא) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים כְּמִנְחַת
הַבֶּקֶר וְכִנְסָכָה תַעֲשֶׂה לָּהּ לָרִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לָּהּ:

(מב) עֲלֹת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי ה'
אֲשֶׁר אֹמֵר לָכֶם שְׁמָה לְדַבֵּר אֵלַיךְ שָׁם:

(מג) וְנִעַדְתִּי שְׁמָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי:

(מד) וְקִדְשִׁתִּי אֵת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת הַמִּזְבֵּחַ וְאֵת אֹהֶל
וְאֵת בְּנֵי אֶקְדַּשׁ לְכַהֵן לִי:

(מה) וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִיִּיתִי לָהֶם
לְאֱלֹקִים:

(מו) וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשַׁכְנֵי בְּתוֹכָם אֲנִי ה' אֱלֹקֵיהֶם:

(פרק כ"ט).

פסוקים ל"ח - מ"א מצווים על מעשי התמיד. פסוק מ"ב
מאפיין את עבודת התמיד בשני אופנים: ראשית, היא
עבודה תמידית, כלומר לדורות; שנית, היא מהווה הקרבה
כלפי ה'. מה שמגדיר אותה כהקרבה כלפי ה' הוא היות
המזבח ב"פתח אוהל מועד", עם היות "אוהל מועד" כשמו -
הוועדות ה', כלומר מפגש של ה' עם בני ישראל. הביטוי
המעשי של הוועדות זו הוא דיבור ה' אל משה כשהוא,
משה, עומד באוהל מועד (כמתואר במדבר פרק ז', פסוק
פ"ט: "ובבא משה אל אוהל מועד לדבר אתו...").

פסוקים מ"ג - מ"ו מתארים את התוצאות של עבודת
התמיד במשכן, ברצף של שבעה פעלים בלשון עתיד:
"ונועדתי... ונקדש... וקידשתי... אקדש... ושכנתי... והייתי...
וידעו...", וניכר שיעודים אלה אינם יעודי קרבן התמיד
בלבד, אלא יעודי המשכן, המגיע לידי השלמה בעבודת
התמיד. כך באופן בולט בפועל החמישי: "ושכנתי בתוך בני
ישראל", המשלים באופן ברור את יעוד המשכן מתחילת
פרשת תרומה - "ועשו לי מקדש, ושכנתי בתוכם" (פרק כ"ה,
פסוק ח').

אולם, לא רק הפועל החמישי מופיע קודם לכן כיעוד
המתגשם באמצעות המשכן, אלא, כפי שנראה, כל השבעה
מפורשים או רמוזים במקומות קודמים בתורה. נעבור
עליהם לפי סדר הופעתם כאן:

פסוקי ההשלמה של ציווי המשכן

א. הקדמה

בארבעה הפסוקים המשלימים את ציווי המשכן (פרק כ"ט,
פסוקים מ"ג - מ"ו) יש מעין מפה של אבני הדרך
המשמעותיים בסיפור התורה, מימי האבות ועד ספר
במדבר.

לפני שנבסס טענה זו, נבהיר את כוונתנו ב"השלמת ציווי
המשכן". ציווי המשכן מתפרס על פני כל פרשות תרומה
ותצווה (פרק כ"ה, פסוק א' - פרק כ"ט, פסוק מ"ו), וכולל
חמש פרשיות נוספות בפרשת כי תשא (פרק ל', פסוק י"א -
פרק ל"א, פסוק י"א). אולם, ברור שחמש פרשיות אלה
שבפרשת כי תשא עם הפרשייה האחרונה בפרשת תצווה -
פרשיית מזבח הקטורת (פרק ל', פסוקים א' - י') - הן מעין
נספחים הבאים אחרי גוף הציווי. קביעה זו עולה ממבנה
ציווי המשכן: לציווי המשכן בפרשות תרומה ותצווה יש
מבנה ברור יחסית - מפנים המשכן החוצה. פרשת תרומה
מתחילה (אחרי הציווי על איסוף חמרי הגלם [פרק כ"ה
פסוקים א' - ט']) בציווי על עשיית כלי הפנים - ארון (שם,
פסוקים י' - ט"ז), כפורת (י"ז - כ"ב), שולחן (כ"ג - ל')
ומנורה (ל"א - מ'). לאחר מכן מבנה המשכן - היריעות (פרק
כ"ו, פסוקים א' - י"ג), המכסה (י"ד), קרשים אדנים ובריחים
(ט"ו - כ"ט), ופרכת (ל"א - ל"ג). אחר כך מזבח הנחושת
(פרק כ"ז, פסוקים א' - ח'), ואז חצר המשכן - קלעיו,
עמודיו ומסכו (ט' - י"ט). אחרי סיום ציווי עשיית כל חלק
המשכן באים ציוויים על הכהנים ועל בגדיהם (פרק כ"ז,
פסוק כ' - סוף פרק כ"ח), ועל קידוש הכהנים והמשכן
בשבעת ימי המילואים (פרק כ"ט).

בפרק כ"ט פסוק ל"ח מתחילה פרשת קרבן התמיד, אשר
באופן ברור מהווה סיכום וסיום לציווי המשכן. קרבן
התמיד מופיע כעבודה המרכזית על המזבח מול אוהל
מועד, וכעבודה המאפשרת את השראת השכינה, אותה
השראת שכינה אשר תוארה בתחילת ציווי המשכן כמטרתו
- "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (פרק כ"ה, פסוק ח').

לא נעסוק כאן בשאלה מדוע הפרשיות שלאחר מכן אינן
משולבות בתוך עיקר ציווי המשכן. לענייננו, מספיק
שנראה את פרשיית קרבן התמיד (פרק כ"ט, פסוקים ל"ח -
מ"ו) כהשלמת עיקר ציווי המשכן, וכאמור - נתמקד
בארבעת הפסוקים האחרונים (מ"ג - מ"ו).

1 להרחבה על כך עיינו בשיעורנו לפרשת קורח,
[http://www.etzion.org.il/vbm/archive/13-
parsha/37korach.rtf](http://www.etzion.org.il/vbm/archive/13-parsha/37korach.rtf)

קידוש המזבח נזכר קודם לכן באותו פרק עצמו, בציווי על שבעת ימי המילואים:

(לו) וּפָר חֲטָאת תַעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל הַכֹּהֲנִים וְחֲטָאתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּכַפֵּר עָלָיו וּמִשְׁחַת אֹתוֹ לְקֹדֶשׁ:

(לז) שִׁבְעַת יָמִים תִּכָּפֵר עַל הַמִּזְבֵּחַ וְקֹדֶשֶׁת אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים כָּל הַנִּגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ: (פרק כ"ט).

אמנם שם מדובר בקידוש המזבח על ידי משה, באמצעות משיחתו, ואצלנו מדובר בכך שה' יקדש את המזבח; אף על פי כן, מסתבר שמדובר בשני שלבים באותו תהליך ולקראת אותו יעוד: תחילה, האדם (משה) מקדש ומיעד את המזבח לעבודה, הקדשה המתבטאת בפעולת המשיחה, ולאחר מכן ה' מאשר את ההקדשה ומקבל את המזבח ואת הקרבנות כשלו.

ד. "ואת אהרון ואת בניו אקדש לכהן לי" (מ"ד). קידוש אהרון ובניו לכהונה חוזר פעמים רבות בפרשת תצווה:

וְאֵתָהּ הִקְרַב אֶלֶיךָ אֶת אֶהֱרֹן אַחִידְךָ וְאֶת בְּנָיו אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ לִי... (פרק כ"ח, פסוק א').

...וַעֲשׂוּ אֶת בְּגְדֵי אֶהֱרֹן לְקֹדְשׁוֹ לְכַהֵנוּ לִי: (שם, פסוק ג').

...וַעֲשׂוּ בְגְדֵי קֹדֶשׁ לְאֶהֱרֹן אַחִידְךָ וּלְבָנָיו לְכַהֵנוּ לִי: (שם, פסוק ד').

וְהַלְבַּשְׁתָּ אֹתָם אֶת אֶהֱרֹן אַחִידְךָ וְאֶת בְּנָיו אֹתוֹ וּמִשְׁחַתָּ אֹתָם וּמְלֹאתָ אֶת יָדָם וְקֹדֶשֶׁת אֹתָם וְכַהֵנוּ לִי: (שם, פסוק מ"א).

וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה לָהֶם לְקֹדֶשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי... (פרק כ"ט, פסוק א').

...וְקֹדֶשׁ הוּא וּבְגָדָיו וּבְנָיו וּבְגְדֵי בְנָיו אֹתוֹ: (שם, פסוק כ"א).

וְאֶכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם לְמֵלֵא אֶת יָדָם לְקֹדֶשׁ אֹתָם... (שם, פסוק ל"ג).

נמצא, שעיקר יעוד עשיית בגדי הכהונה ומילוי ידי אהרון ובניו הוא קידושם לכהונה. גם כאן, כמו לגבי המזבח, מדובר בשני שלבים באותו תהליך ולקראת אותו יעוד: תחילה, האדם (משה) מקדש ומיעד את אהרון ובניו לעבודה, ולאחר מכן ה' מאשר את ההקדשה ומקבל את הכהנים כמשרתיו הקרובים אליו.

ה. "ושכנתי בתוך בני ישראל" (מ"ה). על משפט זה כבר דיברנו - זהו עיקר יעוד המשכן, כפי שנאמר בתחילה תרומה - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

א. "ונועדתי שמה לבני ישראל" (מ"ג). כאמור, הוועדות זו רמוזה בפסוק הקודם, פסוק מ"ב, כגורם שמגדיר את מקום המזבח כ"לפני ה'". כך, ההוועדות היא גם התנאי לעבודת התמיד (כדי שעבודה זו תהיה לפני ה', כמתואר בפסוק מ"ב), וגם תוצאתה (כפי שמופיע בפסוק מ"ג).

הוועדות זו, עם ביטוייה המעשי, מופיעה עוד קודם לכן כיעוד מרכזי במשכן. פרשיית הארון, בתחילת פרשת תרומה (פרק כ"ה, פסוקים י' - כ"ב), מסתיימת בתיאור יעודי הארון והקרובים:

וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכֹּרֶבִים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (שם, פסוק כ"ב).

אם כן, עיקר יעוד הארון והקרובים הוא להיות המקום שממנו נועד ה' עם משה, ולדבר אתו מעל הארון מבין הקרובים. בפסוקים אצלנו מתבאר שההוועדות איננה עם משה לבדו, אלא עם כל ישראל ("ונועדתי שמה לבני ישראל"), ושההוועדות והדיבור אינם שני דברים שונים, אלא הדיבור הוא הביטוי המעשי של ההוועדות² ("אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם"). כמו כן, מתברר גם שעבודת הקרבנות, המשלימה את המשכן, מאפשרת ומביאה את ההוועדות והדיבור.

ב. "ונקדש בכבודי" (מ"ג). יעוד קידוש אוהל מועד איננו מפורש קודם לכן בתורה, אבל הוא רמוז. בסוף פרשת משפטים מתוארת התגלות ה' על הר סיני לקראת עליית משה להר, אותה עלייה שבה נצטווה על המשכן:

(טו) וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל הָהָר וַיְכַסֵּהוּ אֶת הָהָר: (טז) וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי...

(יז) וּמְרָאָה כְבוֹד ה' כָּאֵשׁ אֹכֶלֶת בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (פרק כ"ד).

"כבודי" הנזכר אצלנו אינו אלא אותו "כבוד ה'" הנזכר בסוף משפטים. רמז לכך נמצא שם גם בשימוש במילה "וישכון", הרומז למשכן - אותה שכונה שנראתה למשה לקראת ציווי המשכן, היא אשר תבוא אל אוהל מועד בעקבות השלמת המשכן, ואז "ונקדש בכבודי".

ג. "וקדשתי את אוהל מועד ואת המזבח" (מ"ד). קידוש אוהל מועד כבר נאמר בפסוק הקודם, שהרי אוהל מועד הוא נושא המשפט "ונקדש בכבודי". החידוש בפסוק מ"ד הוא שעם קידוש אוהל מועד, ואולי כתוצאה ממנו, יקדש ה' גם את המזבח.

2 כלומר - באופן מהותי ה' נועד עם כל בני ישראל, אך הביטוי המעשי של הוועדות זו הוא דיבור עם משה בלבד, בתור נציגם ושליחם של עם ישראל.

היעודים האמורים. נעקוב אחר המשך הסיפור, ונראה את אבני הדרך בהגשמת יעודים אלה.

ג. המשכן והגשמת יעוד עם ישראל בהמשך התורה

המשכן בספר ויקרא

השלמת עשיית המשכן, עם הכנסת כלי המשכן אליו, מסתיימת לקראת סוף פרשת פקודי:

...וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת הַמְּלָאכָה:

(פרק מ', פסוק ל"ג).

מייד לאחר מכן נאמר:

וַיְכַס הָעֵנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְכְבוֹד ה' מָלָא אֶת הַמִּשְׁכָּן...

ולא כל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו
הָעֵנָן וְכְבוֹד ה' מָלָא אֶת הַמִּשְׁכָּן...

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר:

(שמות, פרק מ', פסוק ל"ד - ויקרא, פרק א', פסוק א').

פסוקים אלה מקבילים לחלוטין לאותה התגלות שדיברנו עליה, בסוף פרשת משפטים, לקראת ציווי המשכן "ויעל משה אל ההר:

(טו) ... **וַיְכַס הָעֵנָן אֶת הָהָר:**

(טז) **וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי וַיְכַסְהוּ הָעֵנָן שֶׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מֵתוֹךְ הָעֵנָן:**

(יז) **וַיִּמְרָא כְבוֹד ה' כְּאֵשׁ אֲכַלֶּת בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:**

(שמות, פרק כ"ד, פסוקים ט"ו - י"ז).

כלומר - אותה התגלות שהראה ה' למשה ולישראל לקראת ציווי המשכן, ושהבטיח ה' שתחול על אוהל מועד בעקבות השלמתו, "ונקדש בכבודי", היא אשר ממלאת את המשכן.

גם בפרשת שמיני יש תיאור של התגלות כבוד ה':⁴

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל...

כִּי הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֵלֵיכֶם...

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֵלֵיכֶם כְּבוֹד ה'...

וַיֵּרָא כְבוֹד ה' אֵל כָּל הָעָם:

ו - ז. "והייתי להם לאלוקים, וידעו כי אני ה' אלוקיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם" (מ"ה מ"ו): ביטויים אלה מופיעים כמעט במדויק בתחילת פרשת ורא, בדבר ה' למשה על התכנית ליציאת מצרים:

(ו) לְכֹן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם...

(ז) וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹקִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם:

(פרק ו').

יעוד זה של היות ה' לנו לאלוקים תוכנן כבר בברית המילה:

(ז) וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרָיֶךָ לְדַרְתֶּם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיּוֹת לְךָ לְאֱלֹקִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרָיֶךָ:

(ח) ...וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹקִים:

(בראשית, פרק י"ז).

נמצא, שכבר מברית המילה נקבע היעוד של כריתת הברית, כאשר התוכן המרכזי של הברית הוא רקימת יחס עם-אלוקים. בפרשת ורא נאמר שמטרת יציאת מצרים (ואולי גם של הירידה למצרים - ראו שיעורינו לפרשות שמות ווארא³) היא הגשמת יעוד זה, ולא רק יצירת מערכת יחסים זו, אלא גם השרשת מודעות של מערכת היחסים בקרב עם ישראל על ידי זכרון יציאת מצרים. בפסוקים שלנו נוסף "לשכני בתוכם", ומכאן אנו למדים שיעוד יציאת מצרים "ולקחתי אתכם לי לעם", תוך השרשת המודעות ליציאת מצרים, יתגשם עם השלמת המשכן ותחילת העבודה בו. לא נאריך כאן להסביר כיצד המשכן משריש לא רק את המודעות למערכת יחסים זו, אלא באופן ספציפי את המודעות ליציאת מצרים. נציין רק שבלב המשכן נמצאים הלוחות, ושעשרת הדיברות פותחות במילים "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים..." (פרק כ', פסוק ב').

נמצא, שבפסוקים אלה, המתארים את יעוד השלמת המשכן ותחילת העבודה בו, מתוארות בעצם הגשמת תכניות ארוכות-טווח, שבאו לידי ביטוי החל מברית האבות, דרך התכניות ליציאת מצרים והתגלות ה' לקראת ציווי המשכן, וכלה ביעודי המשכן בכלל ובפרטים במשכן: הארון והכרובים, קידוש אהרון ובניו לכהונה, וקידוש המזבח.

השלב הבא בעיוננו הוא לבחון כיצד השלמת המשכן ותחילת העבודה בו מגשימים בפועל, בהמשך התורה, את

3 שמות - <http://www.etzion.org.il/vbm/archive/14-parsha/13shmot.rtf>

וארא - <http://www.etzion.org.il/vbm/archive/14-parsha/14vaera.rtf>

4 ביחס שבין ירידת השכינה בסוף פרשת פקודי לבין ההתגלות בפרשת שמיני נדון בע"ה בשיעור לפרשת פקודי.

בבמדבר פרק ב' (ראו שיעורנו לפרשות תזריע-מצורע). מכאן, שסידור המחנות הוא שמגשים את הבטחת "ושכנתי בתוכם" (מתחילת פרשת תרומה), ו"ושכנתי בתוך בני ישראל" (מפרשתנו).

בתוך, בין סיפור סידור המחנות לבין מצוות שילוח הטמאים, בבמדבר פרקים ג' - ד', מופיעים שני דברים:

א. פרק ג', פסוקים א' - ד':

(א) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשֶׁה בְּיוֹם דִּבְרַהֲרָה אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי:

(ב) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאֶבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר:

(ג) אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשַׁחִים אֲשֶׁר מִלֵּא יָדָם לְכַהֵן:

(ד) וַיָּמָת נָדָב וְאֶבְיָהוּא לְפָנָי ה' בְּהַקְרָבִים אֲשֶׁר זָרַח לְפָנָי ה' בְּמִדְבַר סִינַי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל פְּנֵי אֶהְרֹן אֲבִיהֶם:

ב. פרק ג', פסוק ה' - פרק ד', פסוק מ"ט: מינוי הלויים, הקדשתם, ופקידתם לעבודה.

הקשר בין שני הדברים נראה די ברור: הלויים נתונים לכהנים לשרתם, ועל כן עניין כהונת הכהנים מקדים את סיפור מינוי הלויים.

אולם, כפי שהסברנו, שילוח מחנות, המופיע אחרי שני פרקים אלה, הוא תגובה לסידור המחנות שארע בפרק ב'; אם כן, מדוע פרקים ג' - ד' חוצצים בין פרק ב' לבין מצוות שילוח מחנות?

התשובה לכך היא שהתפקיד של תחילת פרק ג' (א' לעיל) הוא קבלת ה' את כהונת הכהנים, לאחר שקבלה זו נדחתה בעקבות חטא נדב ואביהו. כנראה, קבלה זו צריכה הייתה להדחות עד לאחר סידור המחנות; ואז, בעקבות סידור המחנות, קבלת הכהנים התבקשה עוד לפני שילוח הטמאים מהן.

נראה שחטאם של נדב ואביהו היה בניסיון לקדם את עצמם לפי בני ישראל. כפי שמשא לאהרון, ה' אמר "בקרובי אקדש", כלומר, רק הכהנים הקרובים אלי הם אשר יקדשו, כלומר אשר יעשו את העבודה במשכן; אולם, התגובה שלי, גילוי כבוד ה' והשראת שכינה תהיה כלפי כל העם, ולא רק כלפי הכהנים - "ועל פני כל העם אכבד". נדב ואביהו, שלא הפנימו את המסר הזה, רצו להביא את כבוד ה' באופן ייחודי וראשוני על עצמם, ולשם כך הביאו את הקטורת הזרה (ראו שיעורנו לפרשת קורח). כדי להדגיש ולחזק את המסר שבני אהרון לא הבינו, ה' דחה את קבלת הכהנים וקידושים עד לאחר השלב שבו גילוי כבוד ה' הופך

וּתְצַא אִשׁ מִלְּפָנָי ה' וּתְאָכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כָּל הָעָם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם: (ויקרא, פרק ט', פסוקים א' - כ"ד).

נמצא, שגם בפרשת שמיני יש תיאור של גילוי "כבוד ה'" בדמות "אש אוכלת".

לא כל הביטויים מפרשתנו מופיעים כאן. בעיקר בולט חסרון קידוש אהרון ובניו לכהונה, שמהפסוק אצלנו נראה שהיה אמור להתרחש יחד עם קידוש המזבח, וגם מבחינה עניינית היינו מצפים שיבוא בסמוך למילוי ידיהם בשבעת ימי המילואים.

מסתבר, שקידוש הכהנים על ידי ה' אכן אמור היה להתרחש ביום השמיני, לולא שארע דבר תקלה בלתי צפוי: חטא נדב ואביהו (ויקרא, פרק י', פסוק א'). תמורת "ואת אהרון ואת בניו אקדש" (שמות, פרק כ"ט, פסוק מ"ד) מתרחש אירוע שבעקבותיו נאמר "בקרובי אקדש" (ויקרא, פרק י', פסוק ג'); במקום שכבוד ה', אשר מראהו כאש אוכלת, יקדש את אהרון ואת בניו - אכלה האש את בני אהרון. לא ברור בדיוק כיצד היה מתבטא קידוש אהרון ובניו לולא החטא (אולי אש הייתה יוצאת מאוהל מועד ואוכלת קטורת שעל מחותותיהם?), אבל חטא נדב ואביהו הסיט את מהלך האירועים מהמתוכנן⁵.

כמעט כל המשך ספר ויקרא (למעט סיפור המקלל [פרק כ"ד, פסוקים י' - כ"ג]) מספר על נתינת מצוות, שאין כאן המקום להאריך בסיבת נתינתן או כתיבתן בשלבים אלה של הסיפור. נמשך, אם כן, לספר במדבר.

המשכן בספר במדבר

שני הפרקים הראשונים של ספר במדבר עוסקים בפקידת בני ישראל ובסידור המחנות סביב המשכן. משפט הפתיחה של הציור על סידור המחנות הוא:

אִישׁ עַל דְּגֻלּוֹ בְּאֶתֶר לְבֵית אֲבֹתָם יִחַנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סְבִיב לְאֹהֶל מוֹעֵד יִחַנוּ: (במדבר, פרק ב', פסוק ב').

נדלג לרגע על פרקים ג' - ד'. בפרק ה' מצווה ה' את משה על שילוח מחנות:

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) צֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ:

(ג) מִזְכָּר עַד נִקְבָה תִּשְׁלְחוּ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:

התורה מנמקת את שילוח הטמאים ממחנות ישראל בשכינת ה' בתוך בני ישראל. מסתבר שהציור מגיע בשלב זה בעקבות סידור מחנות ישראל סביב אוהל מועד, כמסופר

<http://www.vbm-torah.org/archive/parsha67/27-67tazria-metzora.htm>

(שיעור זה התפרסם באנגלית בלבד).

5 ולקמן נעסוק עוד בחטא נדב ואביהו.

להיות משהו ששופע על כל עם ישראל - עד לאחר סידור המחנות סביב אוהל מועד, המגדיר שה' שוכן בתוך בני ישראל.

בדומה לכך, גם במצוות הקדושה בפרשות קדושים-אמור (ויקרא, פרקים י"ט - כ"ב), מצוות קדושת ישראל קודמות למצוות קדושת כהונה.

ההמשך בספר במדבר, אחרי כמה פרשיות הלכתיות (פרק ה', פסוק ה' - פרק ו', פסוק כ"ז), הוא קרבנות הנשיאים לחנוכת המזבח. לא נאריך כאן ביחס שבין חנוכה זו, ביזמת נשיאי ישראל, לבין קרבנות היום השמיני למילואים. מכל מקום התגובה המיידית להרחבה זו של עבודת המשכן היא:

וּבָא מֹשֶׁה אֶל אֱהֱל מוֹעֵד לְדַבֵּר אֵתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדוּת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו:

(במדבר, פרק ז', פסוק פ"ט).

שוב עולה המסר מפרשתנו: עבודת ה' היא שמביא את ההוועדות והדיבור.

כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון וליהודה ראק, תשס"ט
לשאלות והערות ניתן לפנות ליהודה ראק בדוא"ל
yrock20@gmail.com
נערך על ידי צוות בית המדרש הוירטואלי

בית המדרש הוירטואלי
מיסודו של
The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash
האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm>
האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>
משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
דוא"ל: office@etzion.org.il
